

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Legende o kraljici Katarini

Mladen-Anto Molinar

Poznati povjesničar Dr. Vlajko Palavestra skupljajući narodnu tradiciju u Bosni i Hercegovini ustanovio je da je i danas još uvijek živo sjećanje na događaje i ljestvosti srednjovjekovne Bosne. Posebice priče o kraljici Katarini koje se i danas mogu čuti kod starih seoskih ljudi u okolini Kraljeve Sutjeske, Kreševa, Fojnice, Olova i drugih mesta srednje Bosne. Pored legendi koje je zapisao dr. Vlajko Palavestra, iznijet su i neke druge, i neke do sada neobjavljene.

Vladimir plemeniti Alaupović, koji živi u Varešu, počeo je skupljati stare priče – legende koje je slušao obilazeći sela Vareškog kraja Dragoviće, Donju i Gornju Borovicu, Pogorje, Vijaku, Prževlaka i Majdan, od kojih prenosimo dvije.

Priča prva:

Jedno jutro kraljica Katarina naredi slugi da joj osedla konja te se uputi u sela oko Bobovca. Svatko se čudio tko je ta lijepa djevojka u bijelom plaštu na bijelom konju, ali je nitko ne prepozna. Tako doček u selo Očevje, stari kovački majdan i učenje u prvu vodenicu. Kada vidje da se siromašno živi svakome djetetu podari po jedan dukat.

Priča druga:

Najstariji čitalji Tarčina, mesta između Sarajeva i Konjica, pamte da su im njihovi stari prepričevali da je jako vrelo vode u Tarčinu po imenu Katarina dobilo ime baš po kraljici Katarini prilikom njezina bijega iz Kozograda i Kreševa, preko Tarčina i Konjica do Stona. Tu se, vele ljudi, kraljica zaustavila i napojila svog konja i konje 40 plemića koji su bili u pratnji njezinoj. Od tada to vrelo dobi njezino ime.

.....

Dubravko Horvatić je u dijelu knjige o Katarini pod naslovom "Bosnom hodi dobra vila", zabilježio slučnu legendu kao i Vladimir plemeniti Alaupović:

U kraju između Zgošća, Sutiske i Vareša, uz rječice Trstivnicu i Stavnju, s jeseni 1446. godine pukao je glas da se pojavila dobra vila. Odjevena je u bijelo ruho zlatom izvezeno, ogrnuta bijelim krvnom, a jaše bijela vilovita konja, pripovijedali su pastirići, vrativši se jedne večeri u selo. Pričali su kako se iznenada pojavila iz šume, kao da je iz zemlje izniknula, tako da se nisu stigli ni razbježati, nego ostadoše gdje su bili, kao ukopani. A ona je dojahala do njih, raspitala se kako su i kako im je kod kuće, jesu li im ukučani spremili dosta živeži za zimu, imaju li dosta sijena za blago, pa je tako sve ispitivala o ljetini i o urodu, o bolestima u ljudi i stoke, a na kraju ih je sve nadarila nekakvim slasticama, kakve jamačno ni kralj nikada nije okusio.

Dalje je Horvatić nastavio, kako je dječje glase ubrzano potvrdila neka starica. Prtila je neka drva iz

sume kad pred nju banu vila. Starica joj je ispri?ala kako joj je jedan sin poginuo kad je kralj išao na Tur?ina, kako je drugi otišao prema moru da zaradi koji srebrenjak ili žutac, pa je tako ostala sama kad su joj se k?eri davno poudale. Kada su došli do sela, vila tutnu starici zlatni dukat u ruku i ode. Jednog dana vila se pojavila kod kova?nica na rje?ici Stavnji, zaustavila se kod kova?a Pavla i zamolila ga da joj potkuje konja i usput ga ispitivala kako žive i na koji na?in putem vode kova?nice rade. Kada je Pavao konja potkovao, vila ga je bogato nagradila.

.....

Jedna od legedni koje je skupio fra. Ignacije Struki? odnosi se na njezin boravak u kreševskoj tvr?avi na Bedemu, gdje se nalazila zajedno s kraljem Tomašem prije dolaska Turaka. Tada je zapovjednik utvrde bio Tomašev brat knez Radivoj, a legenda kaže:

U staro doba, vele, ovdje u kreševskoj tvr?i prebivaše kraljevska obitelj. Na Meoršju, planini na jugoisto?noj strani Kreševa, kralj bi sam vršio žito, a kraljica namjestivši konopac izme?u grada i re?ene planine, išla bi u zlatnim nanulama kralju u pohode, drže?i u jednoj ruci sina, a u drugoj vru? pilav – ru?ak za kralja.

Druga legenda se odnosi na turski napad na tvr?avu na Bedemu:

Pri?aju, da su u vrijeme turske navale na Kreševsku tvr?u, gra?ani s obje strane u tjesnacima rje?ica Kojsini?ice i Vranjanke koje okružuju tvr?u, postavili tvrde santra?e (kože) i tako zaustavili oba pokrajnja potoka. Kada se je, vele, neprijatelj pred gradom pojavio, gra?ani odapeše postavljenе santra?e, i na neprijatelja pustiše silnu vodu, koja ih sve uguši i potopi.

.....

Sljede?a: U vrijeme zauze?a Bosne stanovaše u kreševskom gradu kraljevi?, koji bijaše i zapovjednik utvrde (knez Radivoj – brat Tomašev). Došavši turski carevi? ovamo, utaborio se na sjevernoj strani grada, mjestu zvanom Carevi?e, koje je od grada sat udaljeno, pa po?e proti gradu sipati žestoku vatu. Punih, vele, sedam godina carevi? uzimaše grad, ali uzalud. Me?utim, klot to vrijeme kraljevi?u ponestane u gradu hrane i džebane (bojne opreme), pa odlu?i u?initi i zadnji pokus. U to ime napuni magarca sa preostalim još pirin?em i metnuvši ga u top baci me?u svoje neprijatelje, koji rasporivši ga, na?u u njemu množinu pirin?a, što ga oni željahu, a eto se Bošnjaci sada s njim tako objesno prime?u. To ih silno razo?aralo i u zdvojnost natjeralo, zato odlu?iše natrag se povu?i i opsadu grada zaustaviti. Kad Turcima u susret do?e baba krezuba?a, koja im otkri, da je to zadnji pokušaj kraljevi?ev. ?uvši to carevi? namah se povrati, grad zauzme i zasužnji kraljevi?a.

Jedan zapis, navodno narodne tradicije, bilježi kako je kraljica Katarina popustila žleji svojih velikaša i kona?no s Kozla krenula u Rim:

“Toliko je okljevala sa svojih 70 konjanika, da su Bosanci ostavili spomenik 4 potkove (uklesane u kamen) i rupicu koju je kraljica, premišljaju?i se u kamenu izdubila štapom.”

.....

Žene sutješkoga kraja prihvatile su kraljicu Katarinu kao majku i danas žale za njom. Iz okolice Kraljeve Sutjeske je ova legenda:

“Kada je moralu pred Turcima da bježi sa Bobovca, Katarina je rekla da nikada ne?e mo?i prežaliti sela Dragovi?a i Mijakovi?a, jer su joj tu bile udate k?eri Dragica i Milica, zatim pšenice sa Liješnice, ribe iz Bukovice i vode Radakovice.”

.....

U selu Borovica ostala je predaja da se kralj bosanski sedam godina opirao iz Bobovca Turcima, pucaju?i na njih prosom i bijelim grahom, a kada je kraljica pošla s Bobovca, išla je uz put Voznice (Donje Borovice), pa kada je izašla na Repišta, stala je i rekla:

“Zbogom ostaj moja Bosno slavna

I u tebi do tri dobra moja,

Vode s izvora Radakovice,

Ribe iz Bukovice

I pšenice iz Liješnice.”

.....

Brdo Vis na Bobovcu, s ostacima kule i sjevernog bedema grada, po narodnom kazivanju u cjelini je vješta?ki nasip. Nastao je samo za jednu no? sa svrhom da od turskih topova koji su tukli sa Meteriza zaštiti kraljicu Katarinu u glavnoj kuli-dvoru.

S koliko se brzinom i naporom radilo pokazuju i posljedice: “te je no?i 77 trudnih žena pobacilo djecu i 77 kobila se oždrijebilo.” Kada je kraljica Katarina vidjela da grad ne može braniti zamoli turskog vojskovo?u da joj dozvoli da može slobodno izi?i sa stvarima i blagom koliko može ponijeti 50 konja.

.....

U blizini sela Višnjica kod Visokog, iznad sastavaka potoka Zenika i Rijeke, nalaze se ostaci jedne srednjovjekovne utvrde, za koju se pri?a da je pripadala nekoj kraljici Katarini.

“U grad je bila ?unovima dovedena voda s planine ?emernice. Na istoj planini kraljica je imala svoje stado ovaca i kada Turci opsjednuše grad, ?obani sa ?vrsnice zaprije?e vodu a ?unovima mljeko u grad poslaše.

.....

U Kraljevoj Sutjesci i danas se pri?a kako je Kraljica iz Bobovca pobegla u Jajce:

“Kada je došla do Jajca, morala se okrenuti jer je padalo i Jajce. Ona je potkovala konje naopako. Kako su je Turci slijedili, to ih je odvelo u pogrešnu stranu. Ali uhva?ena su njezina djeca, koja su potur?ena.”

.....

Postoje i brojne legende o nazivu nekih toponima pojedinih lokaliteta koji su na pravcu kretanja kraljice Katarine prilikom napuštanja Bosne. Tako se pri?a da je Zenica dobila ime po tome što je kraljica, na mjestu gdje se danas nalazi Zenica, misle?i na Bobovac uzdahnula: “Osta moja z(j)enica.” Na planini Ozrenu se obazre pa otud ovoj planini ime. Idu?i dalje, umorna i žedna, pomoli se Majci Božjoj te zabode preslicu u zemlju i ondje provri izvor koji narod zove Kralji?ina voda. Na brdu Gostilju narod je pred kraljicu iznio jela da je ugosti pa otud ime tom mjestu. Ostrvica je, navodno dobila ime po tome što je kraljica tu rekla: “Baš sam se dobro ostrvila (najela).”

© 2011 Mladen-Anto Molinar

Tekst prvo bitno objavljen u knjizi Katarina Kosa?a Kotromani?, autor Mladen-Anto Molinar, izdava? HKD Napredak, Kiseljak, 2007.

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.